

Llistat de famílies (1759)

Qui eren els cambrilencs de fa 250 anys? En quins carrers vivien? Les famílies eren grans o petites? Les vivendes eren de propietat o de lloguer?

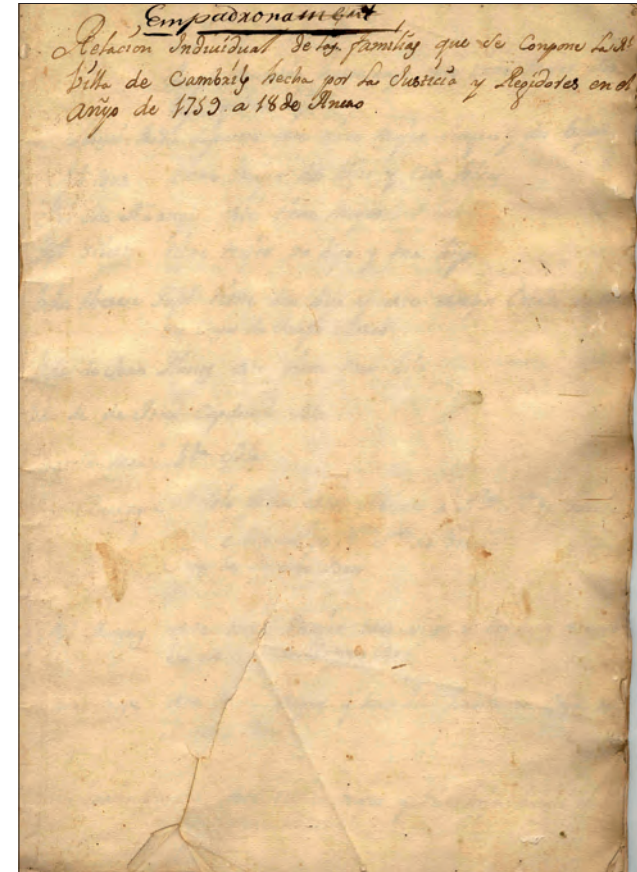
Tot plegat ho respon el llistat de famílies que l'Ajuntament de Cambrils va fer el gener de 1759.

Trobareu una referència a aquest llistat dins del Document del Mes de gener de 2014, quan comentàvem els padrons municipals d'habitants.

Ara, hi tornem per analitzar-lo amb més detall perquè, entre altres, ens presenta els familiars d'Antoni de Gimbernat i Arbós.

L'any 2016 commemorarem el segon centenari de la seva mort: és un bon moment, doncs, per retrobar la seva família a Cambrils.

Us convidem a llegir-ho.

Codi de referència:	CAT/AMCAM/01/09.01/363.4
Nivell de descripció:	Document
Títol:	Llistat de famílies
Data:	1759/01/18
Volum i suport:	1 quadern de paper (26 pàgines i cobertes)

El control de la població

El document que comentem avui és un dels que al llarg de la història ha generat l'Ajuntament de Cambrils per anotar la població que viu al municipi. Des de 1826 (i legalment, des de 1870), aquest control es fa a través del Padró Municipal d'Habitants. Us convidem a llegir el Document del Mes de gener de 2014 per conèixer més detalls sobre aquesta sèrie de documents.

A diferència del padró, el llistat de famílies de 1759 no dona detalls individuals de cada habitant. Malgrat tot, ens presenta un panorama molt interessant de les famílies que vivien a Cambrils, com veurem a les pàgines següents.

La redacció del llistat

De ben segur que els regidors de l'Ajuntament de Cambrils van haver de dedicar un esforç notable per recomptar quantes famílies vivien al municipi, quants eren en cada casa, quin parentiu tenien, en quin carrer estava ubicada la vivenda... Per què ho van fer?

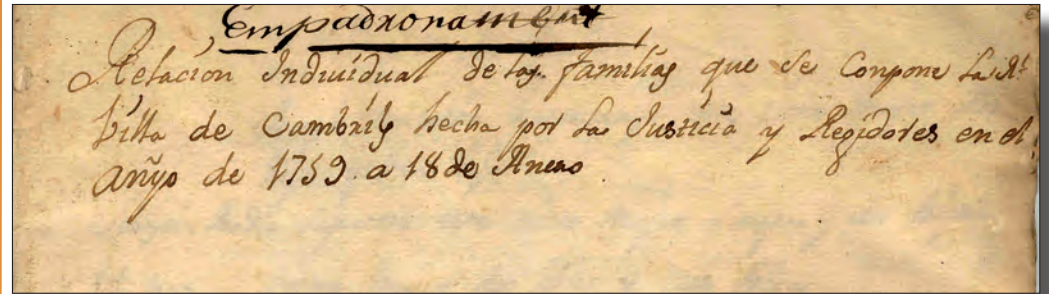
Probablement no es tractava d'un document d'ús intern. El fet que estigui escrit en castellà, una llengua que molt pocs coneixien, fa sospitar que tenien previst lliurar-la a les autoritats superiors, probablement en el context de redacció d'un llistat general de població o, potser, d'algun recompte de tipus fiscal o militar.

Una prova són les nombroses incorreccions lingüístiques que inclou: si escriuen "hica" en lloc de "hija", "aspartero" en lloc de "espartero" o "dequedor" en lloc de "tejedor", és que aquestes paraules castellanes no els resultaven familiars i ni tan sols les pronunciaven correctament.

Malgrat aquest objectiu extern, el document es va conservar al fons municipal i va ser consultat anys després, interpretat com un precedent del padró. Observem que a la part superior de la coberta hi van afegir, amb lletra del segle XIX, l'anotació "Empadronament"

Les dades de les famílies

El contingut d'aquest document va ser estudiat per Manel Tarés al seu llibre sobre Cambrils al segle XVIII. Tarés va comptar 1.595 habitants en 386 famílies. Presentem aquí algunes dades i us convidem a llegir-ho amb més profunditat i context en aquest llibre.

Les 26 pàgines contenen una enumeració de famílies, escrites una sota l'altra i agrupades per zones o carrers. No s'indica expressament si dins de cada carrer estan apuntats per ordre físic de les cases, tot i que ho sospitem perquè a la plaça anomenen seguits la Casa de la Vila i la família de Lluís Homdedéu, que vivia al costat (actual plaça de la Vila, número 1). Les zones o carrers que surten són:

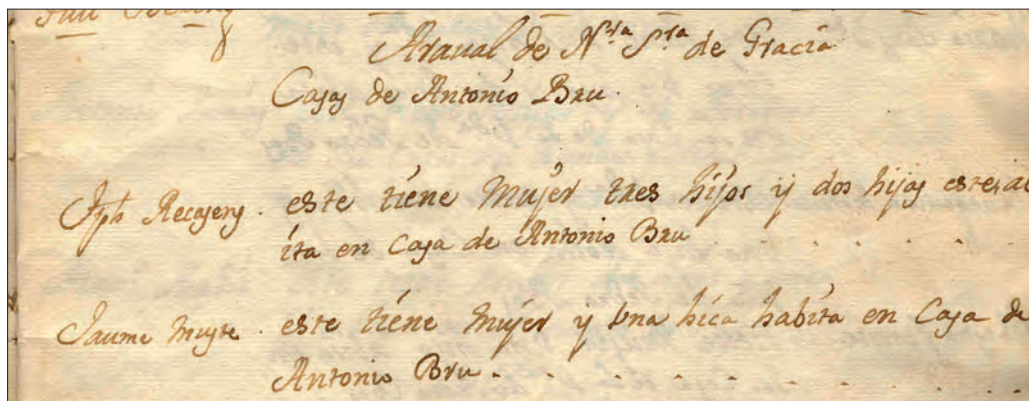
- Entorn de l'ermita de la Mare de Déu de Gràcia (a la zona dels actuals Blocs la Salle).
- Raval de Gràcia
- "Puerto de Torre y casas del mar"
- Carrer del Capuig (extrem nord del carrer Major)
- Carrer de les Premses (actual carrer Castlà)
- Carrer de les Parres
- Carrer del Forn del Capuig
- Carrer Lloberas
- Carrer Fàbregues
- Carrer Sant Pau
- Carrer de la Fira

El contingut del document

- Carrer de Gràcia
- Plaça
- Carrer de l'Hospital
- Entorn de l'ermita la Mare de Déu del Camí
- Zona de l'hort del Sans

De cada família es diu en primer lloc el nom i cognom del cap de casa, que queda ben visible a l'esquerra, en forma de columna. Com és habitual a la societat de l'època, només els homes figuren com a caps de casa. Les dones hi surten, en lloc del seu marit, quan són vídues (Tarés en compta 49, que significaven un 12% dels caps de casa), i de vegades ni tan sols se'n diu el nom: "Viuda de Joan Planas" o "Viuda Gallisà".

Hi veiem noms com Antoni, Francesc, Josep, Isidre, Pau, Pere Miquel o Joan (en les dones trobem Teresa, Marianna, Maria) i cognoms com Coll, Paradís, Pallisé, Budí, Planas, Rovira, Sans o Savall. Cal recordar que en aquella època encara no s'havia estès el costum d'anomenar les persones amb el cognom del pare i el de la mare.

Fragment de la pàgina 1, amb cases del raval de Gràcia.

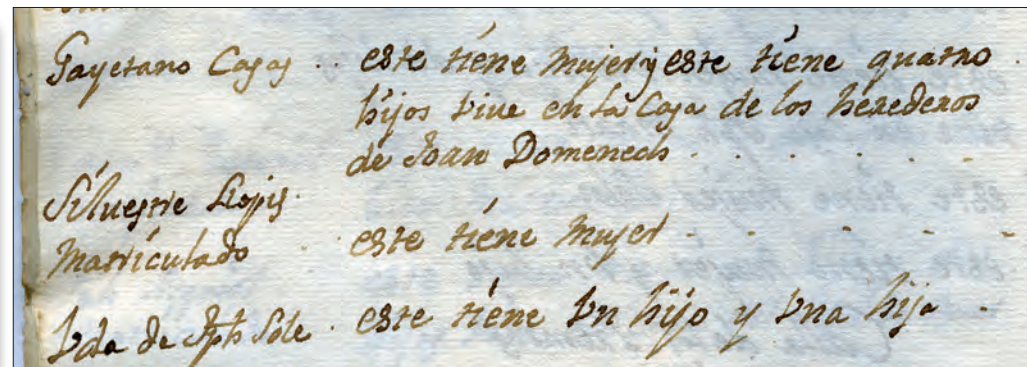
"Arrabal de Nuestra Señora de Gracia. Casas de Antonio Bru

Joseph Recasens. Este tiene mujer, tres hijos y dos hijas. Este [h]abita en casa de Antonio Bru
Jaume Musté. Este tiene mujer y una hica. Habita en casa de Antonio Bru."

De vegades, al costat del nom hi figura un ofici: *albanyil, maestro de ninyos, cubero, aspartero...* Ja hem comentat abans que la forma d'escriure aquestes paraules demostra que el castellà no era la seva llengua habitual. L'ofici més abundant és "*matriculado*", paraula amb què s'anomenaven tots els qui estaven inscrits a la Matrícula de Marina; és a dir, que eren mariners (activitat que incloïa tant la pesca com el transport per mar). Ara bé, la major part dels homes no tenen anotat cap ofici, per la qual cosa podem pensar que eren pagesos.

A la columna de la dreta s'hi fa constar quantes persones vivien amb el cap de casa. No se'n diuen els noms però se'ls distingeix pel seu lligam familiar: si hi viu la dona, si hi ha fills, filles, sogra o sogre, gendre o jove... També es diu si hi viu una minyona o un mosso, o alguna persona rellogada sense cap vincle familiar.

Les unitats familiars no són gaire grans, amb una mitjana de 4,1 habitants per casa (segons calcula Tarés) i un gran nombre de persones soles. Els carrers on les famílies eren més grans eren al voltant de la plaça (fins a 5,2 persones per cada casa). Tarés també observa que

Fragment de la pàgina 6, amb cases del carrer de les Premses.

"Gayetano Casas. Este tiene mujer. Este tiene quatro hijos. Vive en la casa de los herederos de Joan Domènech.

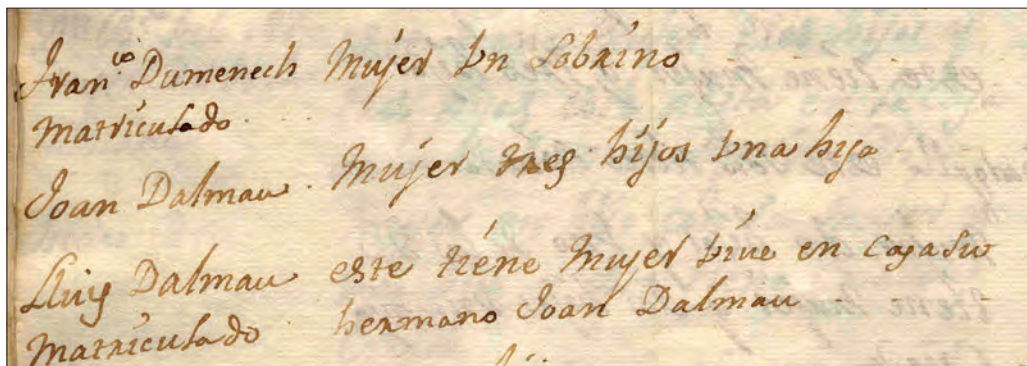
Silvestre Llopis, matriculado. Este tiene mujer.

Viuda de Joseph Soler. Este tiene un hijo y una hija."

El contingut del document

La major part de famílies amb minyones i mossos vivien a la plaça, el carrer de la Fira i el carrer de l'Hospital, coincidint amb la zona de residència dels cognoms més benestants d'aquell moment (Sangenís, Homdedéu, Ribes, Gimbernat...).

També s'indica si els habitants són propietaris de la casa o si estan de lloguer; en aquest cas, es diu el nom del propietari. Tarés ho

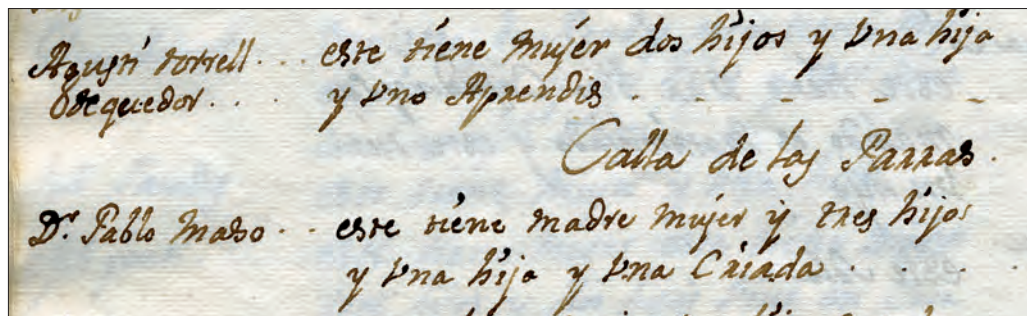

Fragment de la pàgina 12, amb cases del carrer de Sant Pau.

"Francisco Domènech, matriculado. Mujer, un sobrino.

Joan Dalmau. Mujer, tres hijos, una hija.

Lluís Dalmau, matriculado. Este tiene mujer. Vive en casa su hermano Joan Dalmau"

Fragment de la pàgina 6, on veiem l'última casa del carrer de les Premses i la primera del carrer Parres.

"Agustí Torrell, dequedor [tejedor]. Este tiene mujer, dos hijos y una hija y uno aprendiz.

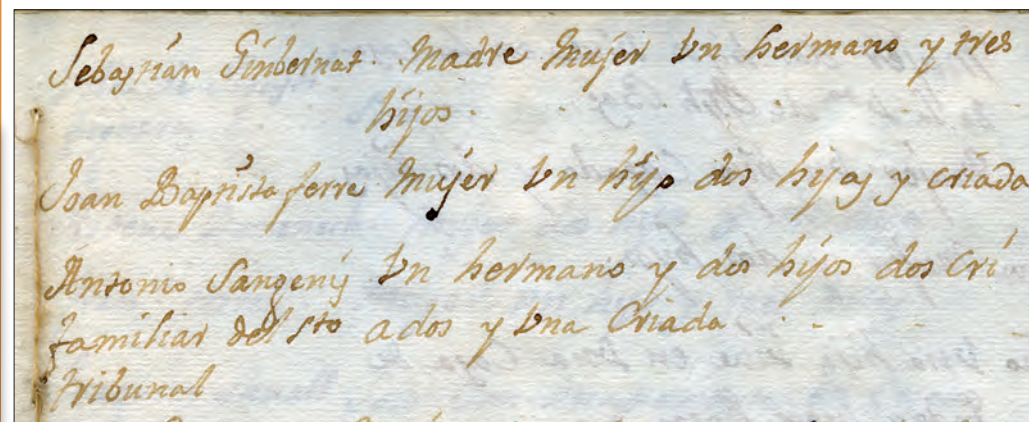
Calle de las Parras

Don Pablo Masó. Este tiene madre, mujer y tres hijos y una hija y una criada. "

utilitza per conèixer el pes específic del lloguer d'habitatges a la vila. Segons els càlculs d'aquest historiador, una quarta part de les famílies cambrilenques vivien de lloguer, sobretot als carrers que s'estaven urbanitzant en aquell moment (raval de Gràcia, zona de la Platja, Hort del Sans) i als carrers que tocaven al portal del carrer Major. Tarés sospita que en molts casos eren zones de recent construcció, on grans propietaris (Bru, Roca, Miret) havien fet aixecar pisos per llogar als immigrants que anaven arribant atrets pel creixement econòmic de mitjan segle XVIII.

La família Gimbernat

A la pàgina 19 del document, dins del llistat de famílies que vivien a la plaça hi llegim: "Sebastián Gimbernat. Madre, mujer, un hermano y tres hijos". Aquesta era la família d'Antoni de Gimbernat i Arbós, fill il·lustre de Cambrils. Entre els seus veïns hi veiem Joan Baptista Ferré (marit de la seva germana Marina) i Antoni Sangenís, membre d'una de les grans famílies cambrilenques dels segles XVIII-XIX.

Fragment de la pàgina 19, on veiem les cases de la Plaça.

"Sebastián Gimbernat. Madre, mujer, un hermano y tres hijos.

Joan Baptista Ferré. Mujer, un hijo, dos hijas y criada.

Antonio Sangenís, familiar del Santo Tribunal. Un hermano y dos hijos, dos criadors y una criada."

El contingut del document

L'historiador Laureà Pagarolas, en un estudi que contextualitza la figura de Gimbernat dins de la trajectòria de la seva família, explica que des de mitjan segle XVII els Gimbernat eren notaris públics de la vila de Cambrils. Ho van ser generació rere generació, excepte el pare del cirurgià, Josep Antoni Gimbernat-Mateu, casat amb Josepa-Antònia Arboç i Pallejà, que es va dedicar al patrimoni agrícola familiar.

Pagarolas ens explica que Josep-Antoni i la seva dona van tenir set fills: Sebastià, Marina, Antoni (no és el nostre cirurgià sinó un germà anterior que va morir amb només 5 anys), Gabriel, Antoni (el futur cirurgià, nascut el 1734), Agustí i Manuel.

Veiem que, de tots ells, l'any 1759 només vivien a la casa de la plaça la mare Josepa-Antònia, el fill gran Sebastià (amb la seva dona que sabem que es deia Isabel Folc i els seus fills Josep-Antoni, Gabriel i Salvador), i un altre dels fills, Gabriel. Els altres s'havien casat (Marina s'havia casat amb l'escriptor Joan Baptista Ferré i vivia a la mateixa casa o la del costat) o havien mort.

Pel que fa a Antoni, havia marxat de Cambrils 10 anys abans (el 1749) per anar a la Universitat de Cervera a estudiar; anys després esdevindria un cirurgià cèlebre, innovador en la pràctica de les operacions i en el plantejament de l'ensenyament mèdic.

L'any 1916, amb motiu del primer centenari de la mort del cirurgià, es va col·locar una làpida en record seu a la casa que fa cantonada entre la plaça de la Vila i el carrer que des de 1890 s'anomena "de Gimbernat". En aquell moment es va identificar que aquella era la casa familiar, segons els documents municipals i notariais que es conservaven.

Però això mereix un comentari més extens. Temps hi haurà per parlar-ne al llarg del 2016.

Per saber-ne més

- FERRER, Diego. *Cirujanos del "Camp"*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 1968
- MESTRES-VENTURA, Pere. "'Oración inaugural' d'Antoni Gimbernat i Arbós al Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona l'any 1773. A *Revista Cambrils.*, núm. 506 (setembre 2013), p. 54-55
- PAGAROLAS I SABATÉ, Laureà. *Els Gimbernat i el Cambrils del segle XVIII*. Cambrils: Ajuntament, 1985
- SALCEDO Y GINESTAL, Enrique. *Obras de don Antonio de Gimbernat, precedidas de un estudio biobibliográfico del mismo*. Madrid: Real Academia Nacional de Medicina, 1926 (2 volums)
- TARÉS I LAGUNAS, Manel. *La introducció del règim borbònic a la vila de Cambrils: De la Guerra de Successió a les reformes dels anys seixanta del segle XVIII*. Tarragona: Diputació de Tarragona, 2013

Condicions d'accés i ús

Estat de conservació

L'estat de conservació és bo.

Com es pot accedir al document?

L'accés és lliure.

Es pot reproduir?

Es pot reproduir lliurement, d'acord amb la normativa de l'AMCAM.

Autoria i regles de descripció

Descripció realitzada per l'Arxiu Municipal de Cambrils, a partir de la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC).

7 de setembre de 2015